

Cambrai 1917—Tanky u Flesquières

—major A. F. Becke

I. PROJEKT BITVY.

Bitva u Cambrai je první bitvou, kdy bylo hromadně použito velkého počtu tanků. Její úspěch dal základ nové taktice, která s určitými změnami byla uznávána ještě na počátku této války a jejíž vliv stále ještě vidíme v moderním použití obrněných jednotek.

Tanků bylo použito již dříve před bitvou u Cambrai, avšak vždy nesprávně, t. j. jen v malých jednotkách a v nevhodně voleném terénu a proto vždy s malým úspěchem. Poněvadž však dělostřelecké přípravy před zahájením každé bitvy se rozrůstaly skoro do nemožnosti, přicházelo se na myšlenku, aby tanky, hromadně použity, prorazily drátěné překážky nepřítele a vrátily tak znovu prvek překvapení pro zahájení útoku, což nesmírně dlouhá dělostřelecká příprava vylučovala. Tankový útok vyžadoval si však též své některé podmínky: možnost skryté koncentrace velkého počtu tanků, a dále tvrdý, raději mírně zvlněný terén pro postup.

Dne 6. září navrhl velitel III. armády gen. Sir J. H. G. Byng hlavnímu velitelství tankový útok v úseku jih. záp. Cambrai, jehož účelem mělo být prolomení slabě obsazených něm. posic a obsazení Cambrai, důležité žel. křižovatky. Věděl se totiž, že Němci vyměňují vyčerpané divise západní fronty jednotkami z fronty východní a proto příležitost, naskýtající se u Cambrai, byla by se sotva později naskytlá. Bohužel však v té době bitva u Ypres se příliš rozvinula, takže nemohly být uvolněny potřebné jednotky, aby dovolily patřičné využití prvního úspěchu III. armády, a s přípravami navrženého plánu bylo započato až začátkem listopadu.

Plán útoku, jehož cílem bylo dobytí Cambrai, dělil se na tři fáze a přiděloval význačnou úlohu jezdeckému sboru (5. jezd. divisi), který nakonec zůstal jako jediná záloha III. armády, když veškeré záložní jednotky (29 div. a 2 pěší brigády) byly použity hned v prvním útoku.

I. fáze: útok tanků a pěchoty s úkolem prorazití něm. hlavní linie odporu, dobytí a obsazení přechody kanálu u Marcoing a Masevières a dále východně linie Masenières (druhá něm. posice).

II. fáze: postup jezd. sboru, dobytí Cambrai, lesa Bourlon a přechody přes kanál Sensée.

III. fáze: další postup a využití úspěchu. Úspěch celé akce podmiňovaly tři okolnosti:

1. Útok musí být proveden, dokud operace u Ypres jsou ještě v proudě, nebo okamžitě po jejich skončení.

2. Útok musí být proveden s naprostým překvapením pro Němce.

3. Tanky musí vytvořit otvory v něm. drátěných překážkách, nutné pro postup pěchoty, a neutralizovat něm. kul. hnízda.

Vše záleželo na rychlé a odvážné akci během prvních dnů. Kdyby totiž nemohl být v krátké době nepřátelský odpor smeten, nedocílilo by se žádného většího úspěchu, poněvadž v době 48 hodin začaly by něm. posily přicházet na bojiště a proto operace měly v tomto případě být ihned skončeny.

Na výsledek bitvy u Cambrai měl vliv ještě jeden činitel. Italská fronta dostala nebezpečné trhliny a spojenci byli nuceni poslati okamžitou pomoc. Britská armáda byla tak oslabena o dva sbory o pěti divisích, což zabránilo též V. brit. sboru, aby byl připraven jako záloha III. armády k využití úspěchu. Útok u Cambrai však musel být proveden za každou cenu, aby se předešlo jednak prozrazení, jednak odeslání dalších něm. divisí na italskou frontu. Bohužel původní plán—vzhledem k zmenšení sil—nebyl změněn. Poználo se však vůbec později, že operace vyžadovala více sil než se soudilo v listopadu 1917.

Rozkaz III. armády ze dne 18. a 19. listopadu stanovil den útoku na 20. listopad a hodinu na 6.20.

II. SÍLY A PŘÍPRAVY.

III. armáda, která měla vést útok, skládala se ze III. a IV. sboru (velitelé: lt. gen. Sir W. Pulteney a lt. gen. Sir B. C. L. Woolcombe) v celkovém počtu 7 divisí a měla přidělen tankový sbor o 3 brigádách (asi 350 tanků). Zálohu tvořil jezd. sbor o 5 divisích (velitel lt. gen. Sir C. T. McM. Kavanagh). III. sbor v jižní polovině úseku, asi 4 mile, od Gonnlieu k Beaucamp měl v prvním sledu: od jihu 12. 20. a 6. divisi s těsnou podporou 29. div., která však ihned, jakmile první něm. linie bylo dobytá, byla zasazena mezi 20. a 6. div. K podpoře

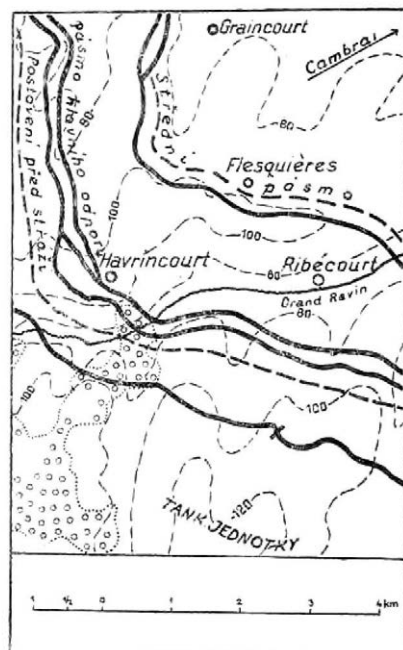
útoku byly přiděleny dvě tankové brigády (2. a 3.) — velitelé col. A. Courage a col. J. Hardress Lloyd —, t.j. asi 200 tanků. V severním úseku IV. sboru, 9 mil, byl útok veden pouze 3 divisemi: od jihu 51. 62. a 36., v šířce opět asi 4 mile, z nichž první dvě měly být podporovány tanky (první tanková brig., col. C.D.A.B.S. Baker Carr), kdežto 36. div. měla účel: sama na západní straně Canálu du Nord. Mimo tanky bylo k podpoře pěchoty v úseku III. armády shromážděno přes 1.000 kanonů a houfnic (z toho 300 těžkých). Baterie měly střilet, mimo zvláště přidělené cíle, pohyblivou přehradu skoky z jednoho zákopy neb postupného cíle na druhý. Tato pohyblivá přehrada byla skvěle provedena, přesto že nebylo předchozího zastřelení a ukázala se velmi účinnou. Letectvo bylo též soustředěno v úseku III. armády. III. let. brig. byla sesílena na 289 letadel (z toho 152 stíhaček), kdežto celá něm. armáda II. (od Arrasu k St. Quentin) disponovala pouze 78 stroji (z toho 12 stíhaček).

V den útoku byly něm. linie od Vendhuille k Prouville (15 mil) obsazeny 4 divisemi: 9. zál., 54., 20. Landwehr a 20. Ve středu úseku, zvoleného III. brit. armádou pro útok, byla 54. divise, od la Vacquerie k Havrincourt (5 mil) s dvěma pluky v čele (90. a 84.). 3. pluk, 27. zál., byl ve sborové záloze u Cambrai. K nahrazení 27. pluku byl 54. divisi přidělen pluk 387. Landwehr. K podpoře těchto jednotek, které měly být napadeny 5 divisemi a 250 tanky, bylo 6 kan. a 6 houf. bater. leh. dělostřelectva (108. děl. pluk), 3 baterie hrubě zajaté (1 ruská, 1 franc. a 1 belgická), jedna baterie 15 cm. houf. a 1 baterie mozdíků, všechny s velmi malou zásobou střeliva. Postavení, chránící Flesquières, důležité návrší a městečko, o které byl sveden nejkrutší boj, bylo osazeno I. a II. prap. 84. pluku. Těsně před útokem byl do Flesquières poslán též III. prap. 84. pluku zároveň s I. prap. 27. pluku. Bouře byla Němci očekávána, její síla však nebyla odhadnuta.

Posice, strážící Cambrai, tvořily část t. zv. Siegfriedovy linie. Jejich umístění a uspořádání bylo velmi dobře promyšleno a představuje četné z hlavních zásad systému, který, přijat v roce 1917, stále tvoří základ něm. obrany. Zákopy zde byly hluboké a široké, dobře vybudované, zpevněné čtenými kul. hnízdy s hlubokými drát. překážkami v předpolí. Po překročení něm. linie hlavního odporu a údolí Grand Ravin terén stoupal, vytvářel hřbet Flesquières, na jehož opač-

ném svahu, v poměrně malé vzdálenosti od vrcholu, se táhly dva zákopy německé střední posice, za těmi pak zcela blízko postavení několika baterií po obou stranách městečka s přímým výstřelem na vrchol hřbetu. Tato obrana na protisvahu, mající sice krátké, za to však nepřekročitelné pásmo palebné přehrady, zadržela a zlomila nápor tanku.

CAMBRAI ~ 00 hod. 20. XI. 1917

Britské přípravy útoku byly velmi pečlivé. Druh tanku, který měl být použit, byl Mark IV (zlepšený Mark I), vyzbrojený 6 pdr. dělem. Jeho pancíř byl neprostřelitelný tehdejšími střelami a benzinová nádrž byla umístěna mimo motor, v zadu, takže nebezpečí požáru bylo zmenšeno. Rychlost tanku za nejpriznivějších podmínek byla 4 mile za hod., mohla jej tedy pěchota klidně sledovat. Tanky tyto však nemohly překročit příkop širší 10 stop a proto německé zákopy až 17 stop široké představovaly vážnou překážku. Obtíž spočívala v tom, že, když tank byl již přední svou polovinou na druhém zákopu, zadní část tanku spadla dovnitř a tank zůstal třet v poloze skoro vertikální, poněvadž motor a pásy nemohly vytáhnout obrovské břemeno. Nevýhoda ta byla zmenšena zajímavým způsobem.

5 3-116
Každý tank vezl na sobě obrovskou otep 8 stop dlouhou, 5 stop v průměru, kterou vrhl do zákopu mechanismem, řízeným ze vnitř, před tím, než jej překročil. Otep neměla vytvořit most pro tank, nýbrž pomoci mu jen, aby jeho zadek nespádl příliš hluboko a mohl se vlastní silou vytáhnout. Následkem toho byla uzpůsobena taktika tanků vytvořením čt. o 3 vozech s úkolem: první tank prorazil ostnatým drátem, otočil se doleva a jel po délce zákopu níže odpory v něm. Zatím druhé dva tanky přijely k zákopu, levý z nich vrhl otep, překročil zákop a obrátil se opět vlevo. Třetí tank překročil zákop na stejném místě, jel k druhému, předjel jej pomocí své otepi a pracoval pak podél něho. Mezitím tank první použil přechodů již vytvořených a přiblížil se k zákopu třetímu.

Tankový sbor i pěchota byly soustředěny u Wailly (jižně od Arrasu), kde celý útok byl nacvičován na starých zákopech, tak aby spolupráce obou zbraní byla dokonale propracována. Posádkám tanků a všem jednotkám pěchoty byla jejich úloha podrobně vysvětlena a společnými schůzkami, jak důstojníkům tak mužstům, bylo docíleno pochopení pro potřeby druhé zbraně. Hlavní úspěch útoku stále záležel ve vytvoření průchodu v drátěných překážkách tanků. Aby pěchota získala opravdovou důvěru, bylo jí nařízeno, aby sama vybuchovala pás překážek, který pak tanky lehce pronikly. Nutno však ihned podotknout, že někteří vyšší velitelé svoji nedůvěru v novou zbraň nepřekonali a neohodlali svoji pěchotu vydati v nebezpečí, dokud by tanky svůj úkol skutečně neprovedly. Toto pravděpodobně vysvětluje, proč tanky, přidělené 51. div., ztratily doprovázející ji pěchotu po překročení údolí Grand Ravin v okamžiku, kdy její pomoci nejvíce potřebovaly a byly na hřbetu Flesquières všechny zničeny.

Jak již bylo podotknuto, úsek Flesquières bránila něm. 54. div. Její velitel lt. gen. Freiherr von Watter byl dělostřelec a — snad to byl osud — zajímal se velmi o boj s tanky a obranu proti nim. 108. pol. děl. pluk (div., děl. 54. divise) cvičil proto střelbu na pohyblivé cíle a brzy bylo dosaženo velmi dobrých výsledků. Důvěra v obranu proti tankům, dělem, byla opět vytvořena a strach z těchto moderních příšer zmizel.

Úsek u Cambrai byl zván Němci „sanatorium západu“. Přesto však podivné mlčení britského dělostřelectva zneklidnilo gen. von Wattera, když pozorováním ani leteckým

za mlhavého listopadového počasí nemohlo být nic zjištěno. Nařídil výpady. Kdyžkoliv však Němci vkročili do brit. zákopu shledali, že jeho posádka ustoupila před tím. Tímto počínáním vzniklo určité podezření, které se sesílilo, když bylo nalezeno tělo vojáka s odznaky tankového sboru. Konečně v noci ze 17. na 18. listopadu byl podniknut mimořádný výpad a zajato 6 mužů. Jejich výsledkem se přišlo částečně na britský plán: byl očekáván útok dne 21. listopadu s hlavním úsilím na Havrincourt. Odpoledne 18. listopadu byla 54. divise v pohotovosti, dne 19. listopadu byla obrana Flesquières sesílena dvěma prapory 27. zál. pluku a téhož večera nařízena sesílená pohotovost. Mimo to bylo zvláštní náhodou dne 18. listopadu započato s vykládáním 107. divise z Kovellu, o které III. brit. armáda nevěděla. Tato divise byla skutečně pak narychlo zasazena jižně od Cambrai. 5 baterií této divise bylo vyloženo k večeru před zahájením útoku a ihned umístěno u Flesquières k sesílení čela 54. divise. Tyto baterie však nepomohly příliš obráně, poněvadž neměly svého střeliva a ztenčily jen zásobu děl 54. divise.

III. TANKOVÝ ÚTOK. PRVNÍ FÁZE: ST. QUENTIN KANÁL-GRAND RAVIN.

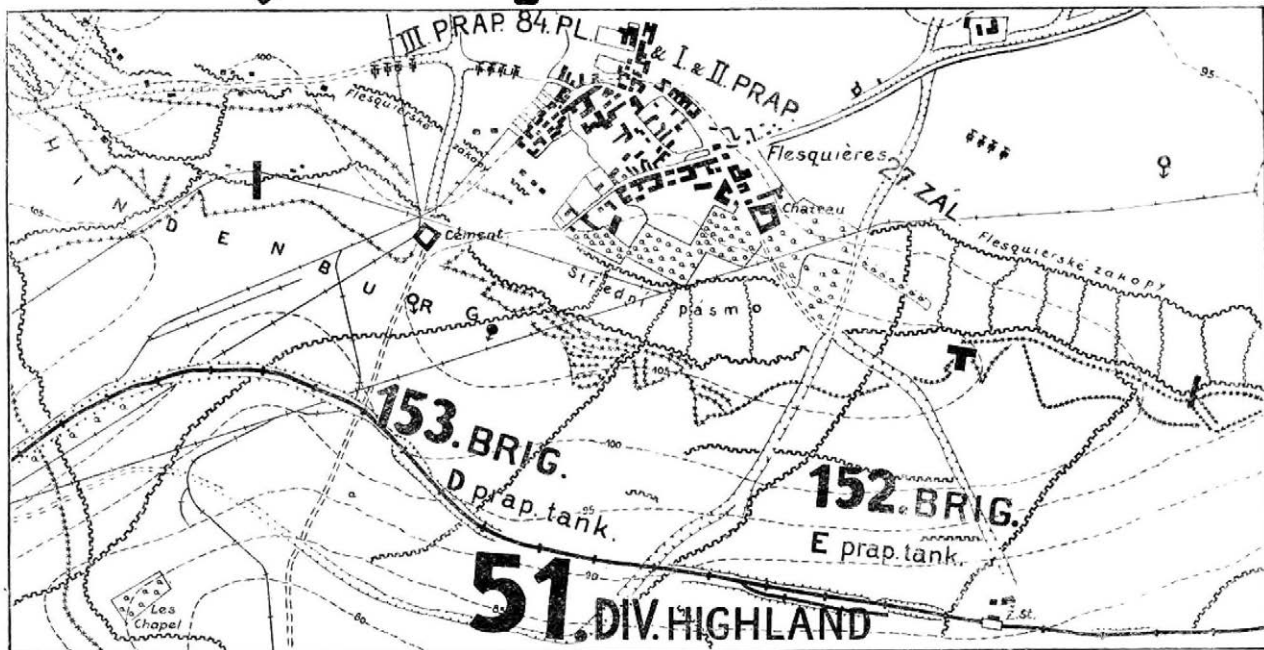
Noc z 19. na 20. listopadu byla tmavá s hustou přízemní mlhou. Před pulnoci tanky byly zbaveny kamufláže a co nejtišeji zaujaly svá stanoviště. Hluk tím způsobený byl částečně zakryt rachotem baterií, zájízďejících do posic na německé straně. Přesto však neklamný pach benzínu, zanášný lehkým větříkem do Siegfriedovy linie, mohl dát výstrahu o něčem neobyčejném. Obrysy tanků bylo možno spatřit v záblescích dělových výstřelů nebo za světla raket. Avšak nic se nedálo. Až asi ve 4.30 hod. náhle byla zahájena palba z děl a minometů z německých posic. Bylo snad velké tajemství prozrazeno v poslední minutě? Nejistota panovala až do 5 hod., kdy tato nepřijemná palba ustála tak náhle, jako začala. V ten okamžik 350 tanků začalo se řadit ve východisti k útoku v oblouku asi 6 milovém. Potom až do hodiny H. rozhostilo se normální ticho po frontě.

Abyste odvrácena pozornost nepřítele od hlavního útoku a posily nemohly být sem okamžitě poslány, byly na obou křídlech podniknuty pomocné útoky.

Pro první den bitvy byly R.F.C. (Royal flying corps) přiděleny tři skupiny němec-

63-4/42

Tanky u Flesquiere s, 20.XI. 1917.

T.... místo, kde bylo zničeno 7 tanků.

1. 3. 1917
kých baterií k bombardování a ostřelování, mezi nimi též skupina u Flesquières. V 7.00 hod. 64. skvadrona přiletěla nad Flesquières a našla baterie v činnosti. Letci shazovali 25-liberní bomby na okopy děl a ostřelovali je kulomety. Když za 3/4 hodiny jeden z pilotů se vracel přes Flesquières, nenalezl zde již žádnou činnost: bohužel vlastní letectvo nevěnovalo již další pozornost po celý zbytek dne této skupině u Flesquières a obraně střední německé posice. Třetí brigáda R.F.C. nařídila totiž operačním rozkazem útok na všeobecné cíle od H. plus 45 min. z nízkého leticích letadel — a po H. plus 90 min. (7.50 hod.) žádný cíl až do čáry druhého postupného cíle nebyl letadly spatřen. Tento rozkaz osvětluje, proč letectvo nespolečupracovalo, když 51. divise byla zadržena před Flesquières. Útok ve své 1. fázi šel velmi rychle vpřed.

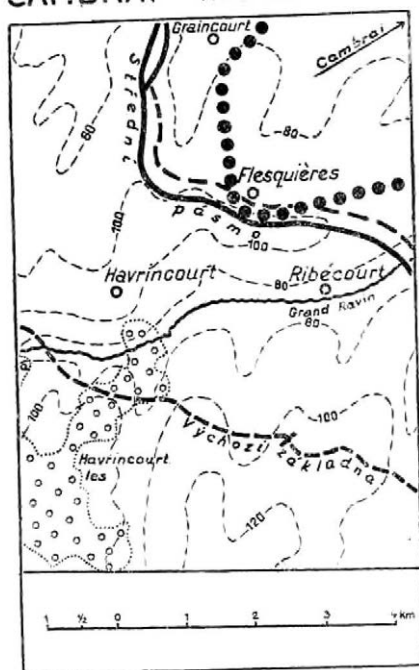
Nyní všeobecně o průběhu útoku obou sborů, než bude přikročeno k nejdůležitějšímu úseku bitvy u Flesquières.

Třetí sbor na jižní straně třetí armády útočil směrem Gonnelleu-La Wackeerie 130 tanky a 2 divisemi, 12. a 20. na křídle pravém, a 6. div. s 2 prapory tanků ve směru Ribecourt-Marcoing. Krátce po 9. hod. dvě prvé divise dobyly první postupný cíl, německou linii hlavního odporu. Asi míli dále ležela střední posice, chránící les Lateau. Zde obrana byla velmi tvrdá, ale pomoci tanků les byl vyčištěn a druhý postupný cíl dobyt. Asi v 10.30 hod. 29. divise s 12 tanky vykročila do čela 3. sboru mezi 20. divisi v pravo a 6 div. vlevo a postoupila k obsazení Schelde (St. Quentin) canal od Masnières (88. brigáda) k Marcoing (87. brig.) a Neuf Wood (86. brig.). Šestá divise mohutným náporem již v 7.15 hod. opanovala první postupný cíl, aniž jediný tank byl vyřazen německou palbou. Ztráty byly zcela nepatrné. Útok na celé frontě třetího sboru pokračoval rychle vpřed, takže okolo 13. hod. byla již obsazena osada Novelles na Scheldě, ač most byl zničen. V této době nepřítel ustupoval ve všech směrech.

V severním úseku 3. armády měl 4. sbor na pravém křídle, t. j. ve středu celého útoku, 51. divisi „Highland“, která měla proniknout německou obranou mezi Ribecourt a Havrincourt k linii Grand Ravin. Z této čáry podnikne 51. divise po reorganizování útok na německou střední posici na hřebetě Flesquières. 2 prapory tanků spolupracovaly s 51. divisi, která útočila se dvěma brigádami v čele: v pravo E prap. tanků a 152. brigáda,

vlevo D prap. a 153. brigáda. Tankový prapor byl organizován ve 3 roty (12 tanků). K postupu na první cíl přiděleno bylo každému pěšímu praporu prvního sledu jedna rota tanků, t. j. 12 tanků včetně jednoho tažného, pro zásobování. V čele každé brigády postupovaly 4 tanky s úkolem vytvoření otvorů v ostatním drátě. Po splnění

CAMBRAI ~ noc 20.XI.1917

tohoto úkolu pokračovaly dále jako tanky bitevní. První vlna tanků vyjela v H. plus 4 min. a předjela pěchotu asi o 150 y. Tyto tanky měly bojovat se všemi německými odpory, včetně prvního postupného cíle divise, to jest německé linie hlavního odporu: Mole Trench (Preussen Ring) a Chapel Trench (Öttinger Riegel). Třetí rota v každém praporu tanků tvořila část druhé vlny, která se měla uspořádat v 7.50 hod. těsně na jižní straně Grand Ravin. Společně se všemi dosud schopnými tanky první vlny měla tato třetí rota projít druhým postupným cílem za hřbetem Flesquières, spolu se dvěma čerstvými prapory pěchoty, speciálně přidělenými pro tuto fázi útoku. Tyto prapory byly dosud v záloze každé brigády. Po dosažení druhého postupného cíle bylo zamýšleno, že veškeré tanky, které budou ještě boje schopné, účastní se akce třetí

6.3-1/2
pěší brigády (154.), která nyní projde 152. a 153. brig., aby využila úspěchu již dosaženého, pokud možno až na konečný cíl dne D, t. j. cestu: Marcoing-Braincourt.

Všeobecně řečeno, četa o třech tancích byla přidělena vždy jedné čelné četě. Bylo vysvětleno, jak tyto budou pracovat. Ovšem bylo zde ještě mnoho jiných úkolů pro tanky, než čelné, spojovací a jiné zákopy, samostatná stanoviště kulometů, nebezpečné křižovatky zákopů atd., tak, že každá četa první vlny dostala ještě svou zvláštní úlohu. Druhá vlna měla bojovat o osadu Flesquières.

Útok tanků byl chráněn od hodiny H. pohyblivou, dosud málo vyzkoušenou přehradou kouřových, plynových a explosivních granátů, kterou střílelo 6 brigád polního dělostřelectva, zvláště přidělených k podpoře 51. div., dále 3 baterie 4,5" a 3 baterie 6" houfnic. Konečně těžké houfnice 60 pdrs. a dalekonosná děla ostřelovala nepřátelská S.V. směry a cesty přístupu za postupnými cíli.

Obloha se jasnila nad mlhou, když se strašným výbuchem byla zahájena přehrada na německé přední stráž, asi 250 y. před předsunutými tanky. Na znamení zvedla se pěchota a sledovala první vlnu tanků asi na 150-200 y. Rakety a signály SOS vzplály podél celé německé linie, volající pomoc, která jim nemohla být poskytnuta. Během prvních osudných okamžiků těžké kulomety spustily silnou, ale neškodnou palbu a brzy byly vyřazeny. Německé baterie zahájily lehkou přehradu před a na britské zákopy ve východišti, která způsobila jen málo škod. Objevilo se světlo a v řídnoucí mlze bylo všude vidět zmatek a zděšení. Útok masy tanků a strašná dělostřelecká přehrada byly prostě zničující. Německé přední stráž byly téměř přímo přejety. Mohutné pásy ostnatého drátu, kryjící hlavní linie odporu, byly prořezány s úžasnou lehkostí. Posádky hlavního postavení, lezoucí z krytů, byly přivítány plameny a výbuchy granátů a vedoucí tanky gigantických tvarů objevily se přímo nad nimi a udusily jakýkoliv pokus o odpor. Asi v 7.50 hod. pásmo čelných zákopů bylo dobyto. Za půl hodiny potom nejen, že pásmo posíl bylo překročeno, ale tanky tlačily se již na svah za Grand Ravin. 51. divise a její doprovodné tanky byly nyní připraveny k útoku na velmi odlišný druhý postupný cíl. Zatím ztratil E prapor i tank přímým zásahem v německé přehradě, jeden tank se převrátil při překročování zákopu

a 5 jiných se zastavilo pro technickou poruchu. V D praporu 6 tanků se převrátilo, 3 byly vyřazeny nedostatkem pohonných hmot a dalších 7 se zastavilo následkem technické poruchy.

Na levém boku 51. divise narazila 62. divise s G praporem tanků na silný odpor v osadě Havrincourt. Na jižní straně městečka byl přeměněn zámek v silně opevněné místo a zde části německé pěchoty bojovaly až do 13.00 hod. Na levici 4. sboru 36. divise (Ulster) bez tanků postupovala úspěšně a dosáhla téhož dne silnice Cambrai—Bapaume, udržujíc styk v pravo s 62. divisi. Britské pomocné útoky na obou křídlech splnily svůj účel. V obou případech přitáhly na sebe okamžité protiútoky a tak zabránily místním zálohám, aby nemohly být užity na hlavním bojišti v stále se sesilující bitvě.

Bylo opravdu štěstím pro Němce, že mohli právě v tomto okamžiku použít 100. divise, přicházející z Ruska, a poslati ji krytí přístup ke Cambrai v druhém postavení. Ihned po zahájení útoku byla posádka Flesquières sesílena prvním a druhým praporem a dále minomety 27. záložního pluku. Tím přišly do Flesquières čerstvé jednotky, které se neúčastnily porážky právě stihnoucí hlavní linie odporu v Siegfriedově posici. Rovněž útok na střední postavení nemohl být podniknut s překvapením. S mnohých výhodných míst mohli obránci pozorovati britský postup nahoru po svahu od Grand Ravin, zvláště, když mlha se již úplně rozptýlila.

Výsledky, dosažené v první fázi bitvy u Cambrai byly tak obrovské, jak jen tankoví nadšenci předpovídali. Překvapena a ohromena novou taktikou, obrana německé hlavní linie odporu selhala v prvních strašných minutách. Zničující útok masy tanků smetl ostnatý drát, zaplavil obranu a rozbil veškerý odpor.

IV. BOJ U FLESQUIÈRES.

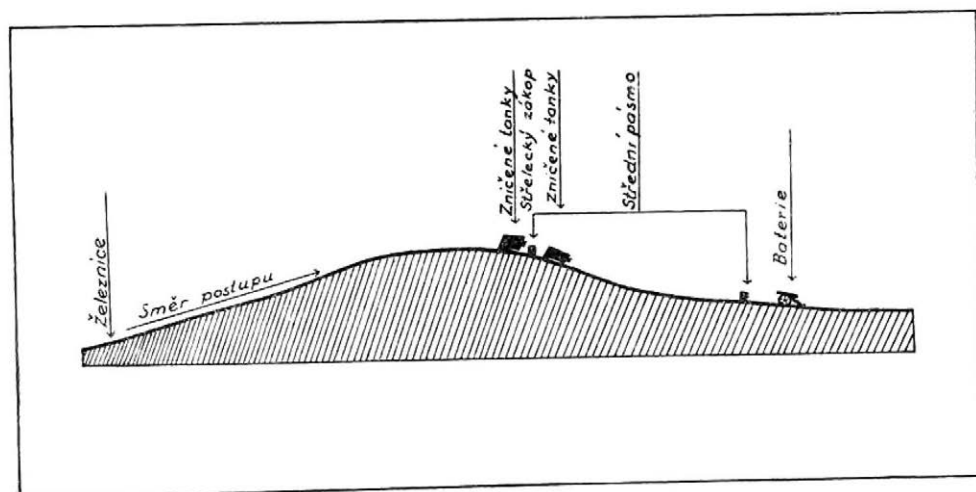
Nezdar před Flesquières prvního dne bitvy u Cambrai byl rozhodujícím činitelem omezeného úspěchu tohoto obrovského tankového útoku. Tento nezdar byl způsobem zvláštním umístěním středního německého postavení a sice na odvráceném svahu. Myšlenku tuto zavedli v německé armádě roku 1916 Hindenburg a Ludendorff, když vystřídali ve velení Falkenheima. Ve skutečnosti však bylo postavení u Flesquières částí páté Hindenburgovy linie, počítající s dalším výstřelem a jeho umístění dle

moderních zásad bylo čistě náhodné. Německé střední pásmo složeno bylo ze 2 zákopů. První čelný zákop byl silný střelecký zákop, vybudovaný ne zcela souvisle. Po celé délce byl zákop chráněn 2 až 4 pásy ostnatého drátu, který v některých místech tvořil výběžky, z nichž jeden právě před osadou byl hluboký až 200 y. Zákop posil zde běžel asi 150 y. za prvním, byl však pouze řídké chráněn drátem a nebyl dosud dobudován. Oba zákopy běžely jižně vesnice a zámku, v jehož lesnatých pozemcích bylo ukryto mnoho německých kulometů. Na obou křídlech za městečkem, asi na 300 y., byla německá děla v postavení, ovládajícím celý kopec.

Když 51. divise dosáhla svého prvního postupného cíle, dva záložní prapory čelných brigád (152. a 153.) přešly do čela, aby spolu s druhou vlnou tanků útočily na posici Flesquières. Každý prapor měl 2 roty v prvním sledu pro dobytí německých linií a 2 roty v druhém sledu pro postup vesnicí a dále k druhému postupnému cíli, asi 500 až 600 y. dále do předu. V této době posádka Flesquières byla ve své většině silná a neotřesená. Pozůstávala z 3./84. prap., 1. a 2. praporu 27. zál. pluku, dvou kul. rot a zbytků posádek hlavního postavení. Velitel úseku, Mjr. Hofmeister 84. pluku, byl zabit na začátku boje o osadu a velení přešlo na mjr. Krebse 27. zál. pluku, který, ač raněn, zůstal na svém místě.

Všimněme si nyní, jak se vyvíjel útok. V 8.20 hod. tanky E praporu, přiděleného 152. brigádě (pravá brig.), překročily železniční trať, avšak teprve v 9.20 hod. vedoucí

prapory je následovaly. 10 min. na to bylo viděti tanky vystupující po jižním svahu kopce a pak se ztratily s výhledu. V této době prapor na pravé straně byl značně vzadu se svými 6 tanky. Kdyby však tyto tanky bývaly byly dobře vedeny, nedostatek těsné podpory pěchoty by nebyval byl tak závažným. Ale nejvýše nevhodně je uspořádal jejich velitel a to do zástupu a v tomto tvaru postoupil s nimi na hřbet. Když jeden tank po druhém se objevil nahoře a jej spatřil nepřítel, představovaly řadu krásných cílů na vrcholku hřbetu a to právě v okamžiku, kdy každý tank zůstal na chvíli v nehybné poloze. Tak přicházely za sebou před německý ostnatý drát. Ani jeden z těchto šesti tanků se nedostal dále. Výhodně od Flesquières stála baterie 108. děl. pluku. Po náletu britského letectva v 7 hod. přemístila se baterie do otevřeného terénu a čekala, až se objeví cíl. Když vše ničí britská baráž přešla pahorek, zdálo se, že z baterie zůstalo jen jedno dělo, a když vedoucí tank se objevil ve výhledu, toto dělo zdálo se být obsluhováno jedním mužem. Poddůstojník Krüger střelil přímo na vzdálenost asi 500 y. a vyřadil všech 6 tanků, přecházejících jeden po druhém hřbet, dříve než aspoň jediný z nich mohl vytvořit nezbytný průchod v německém ostnatém drátě. Kdyby tanky byly přešly hřbet v řadě, tento chladnokrevný poddůstojník by se byl mohl zabývat jen dvěma tanky nejvýše a byl by býval umlčen, on i jeho dělo, zbraněmi ostatních tanků. Průchod drátem byl by býval proveden. Kdyby bývala pěchota

3-4/12
následovala tanky blíže, mohla pomoci palbou z pušek a kulometu a pravděpodobně by poddůstojník Krüger nebyl dokončil své strašné dílo. Takto jeden za druhým vlezl do stejné pasti a byl okamžitě vyřízen Krügerovým smrtícím dělem. V krátké době 7 tanků bylo zničeno jedním mužem a jedním dělem. Tyto tanky byly navštíveny následujícího dne: všechny ležely vyhořelé na velmi malém prostoru a poddůstojník Krüger byl nalezen ležící u děla, které tak dobře obsluhoval. Na neštěstí drátěné překážky se svými výběžky zabránily pravému praporu 152. brigády zpozorovat, že tanky neprorazily cestu v nich. Skutečný stav byl zjištěn, až když se přišlo k překážkám. Strašná palba zde uvítlala dvě čelní roty, které měly v krátké době 60 mužů ztrát. Zbytek se stáhl ke spoj. zákopu, Station Alley (Rybecourt Rieger) a pak, postupuje tímto zákopem pokoušel se prolomit střední posici dále na východ. Ale tento zákop se nepřipojoval ke střel. zákopu; proto jedna četa pracovala se otevřeným terénem, vynutila si cestu do střel. zákopu a dobyla dva těžké kulomety „Lewis“. Ty byly přineseny nyní do dobytého úseku a teprve jejich palba umlčela dělo, které před tím zničilo tanky. Nyní pravděpodobně byl zabít Krüger. Nebylo však více tanků v tomto úseku, aby prorazily ostatný drát a dovolily pěchotě postoupit dolů po severním svahu hřbetu k druhému postupnému cíli. Levý prapor dostihl své tanky při přechodu železniční trati a postupoval za nimi. Jakmile děl. přeprada se zdvihla se střeleckého zákopu, 7 tanků prošlo ostatným drátem, dosáhlo zákopu a 1 rota obsadila svůj křídlení úsek se ztrátou 3 mužů. Ale v pravo nebylo již tanků a drát zůstal nedotčen. Rota na této straně se však probojovala do střeleckého zákopu a pokoušela se navázat styk s praporem v pravo. Pod silnou kulometnou palbou podařilo se jí však dostat se jen asi 50 y. v pravo a další postup byl znemožněn. Zatím tanky pod těžkou kul. a děl. palbou snažily se proniknouti vpřed. Některé byly zničeny, jiným došel benzin. Posádky jejich sňaly ihned „Lewis“ kulomety a použily jich k pomoci zle tísňené pěchoty. Při příchodu druhé vlny byl proveden pokus o dobytí zákopu posil a jedna četa úspěšně pronikla až na východní okraj lesa u zámku. Němci však okamžitě provedli místní protiútok, následoval boj muže proti muži a na konec britská jednotka bez podpory podlehla. V úseku tohoto praporu postup se tedy zastavil též, a za přestávky byla prováděna

reorganizace. V levo div. fronty D prapor tanků spolupracoval s útokem 153. brigády pěši. Tento útok zahájila druhá vlna v 6.50 hod. překročením dobyté posice hlavního odporu. Během přechodu převrátily se dva tanky. Ostatní tanky spolu se zbylými z první vlny pak postupovaly ke střední posici a osadě Flesquières. Prapor na pravé straně následoval svých 5 tanků do svahu a když ostatný drát byl náležitě prolomen, vedoucí roty pronikly asi v 10.10 hod. do střel. zákopu a zajaly 3 těžké kulomety a 80 mužů. Když však tanky se tlačily k zákopu posil, byly silně poutány blízkou palbou děl. i těž. kul. ze zákopů před zámkem a z něho samotného. Přímý zásah zničil jeden tank, 3 ostatní, které zkoušely se dostat napravo od zámku, byly najednou napadeny ručními granáty a zastaveny, jiným opět došla munice. Nicméně podařilo se během tohoto boje částem praporu vynutit si cestu do zákopu posil naproti středu města. Část pronikala podle jižního okraje zámku, jiná se dostala do vesnice, avšak bez podpory tanků byla protiútokem sražena zpět, do zákopu posil. Ihned na to podnikla německá posádka prudký protiútok proti pravému křídlu praporu a zatlačila ho zpět až do střeleckého zákopu. Střed praporu pokusil se proniknouti lesem a dosáhnout okraje vesnice. Skryté kulomety zadržely tento útok a asi v 11.00 hod. byl proveden ústup do střeleckého zákopu. Levá strana musela se omezit na hájení obsazené, avšak dosud nejisté části úseku. Levý prapor 153. brigády překročil krátce po 9.30 hod. železniční trať, postupuje za tanky. Po zdržení u zákopu (spojovacího) Cemetery Alley (Havrincourt Riegel), postup proti střední posici ihned pokračoval. Na pravé straně praporu několik tanků překročilo střelecký zákop, avšak byly ihned zničeny ze západního okraje osady. Dále vlevo jediné německé dělo umístěné tak, že ovládalo horizont, vyřadilo jeden tank po druhém, jak přecházely přes hřbet. Pouze jednomu tanku se podařilo proniknout osadou, ale i ten, jakmile se vynořil z krytu domů, byl zasažen a zničen. Nicméně v 10.30 hod. levý prapor probojoval se do střeleckého zákopu. Dále však byl ostatný drát neprorazen a osada silně obsazená. V té době děl. přeprada skončila za Flesquières. Takto byly tanky zadrženy na úseku 153. brigády a bez jejich pomoci zákop posil a osada byly příliš tuhé pro samotnou pěchotu. K uskutečnění rychlé změny v situaci bylo potřeba moderní letecké spolupráce. Avšak toto bylo v roce 1917

2-3-1940
a nikoliv v roce 1940. Podle stavu věcí velitel levého praporu se rozhodl nepokoušet se již o postup a jeho prapor překročil ke konsolidaci posice, které dobyl. Ve špatném a mlhavém počasí a zmatku bojiště nezdar před Flesquières nebyl povšimnut štábem za frontou a nevědělo se nic o skutečném stavu na hřebetě. Nepřízní osudu se stalo, že pilot, letící v 10.15 hod. nízko nad Flesquières, při spatření nějaké jednotky, pochoduující východně směrem od osady, považoval ji omylem za Brity. Musíme připustit, že podmínky pozorování byly mizerné. Pilotovo hlášení, zdá se, vedlo divisní štáb k mínění, že Flesquières bylo dobyto a v 11.00 hod. čtvrtý sbor dostal telefonickou zprávu od 51. divise, že hřebet i osada je obsazena a cesta od Trescault k Flesquières (divisním prostorem) je nyní možná pro jezdectvo. Teprve hodinu později se poznalo, že zoufalý boj se stále ještě odehrává na návrší. Přítomná situace 152. a 153. brig. v poledne vypadala takto. U 152. brigády pravý prapor dostal se jen jednou četou do střel zákopu. Zbytek praporu byl zadržen neproraženým ostnatým drátem a hroznou palbou z Flesquières. Levý prapor měl 2 roty ve střel. zákopu, ale nedosáhl spojení se svým levým sousedem. Tento, t.j. pravý prapor 153. brigády, byl nucen stáhnouti se zpět do střeleckého zákopu s výjimkou 3 čet, držících se v zákopu posil. Levý prapor této brigády držel též střelecký zákop, ale nemohl pokročit dále. Na této životně důležité části fronty — střežní mezi 3. a 4. sborem — úplné zničení tanků, spolupracujících s 51. divisí vedlo přímo k nezdaru pěších brigád. Odpor odhodlané posádky Flesquières, silně opevněné v zákopech za nedotčeným ostnatým drátem a podporované palbou z kul. hnízd, dobře umístěných na protisvahu, zůstával nezlomen. Výsledkem bylo zaražení útoku, úplné a neklamné. Naproti tomu Němci na druhé straně pahorku si uvědomovali, jak zranitelná je posice jejich úseku. Zásoba střeliva se velmi tenčila, na obou bocích britský postup byl jasně viditelný a posádka Flesquières držela jakýsi vrchol stále se zužujícího a prodlužujícího výběžku. Otázka byla: „Mohou být hřebet a osada udrženy až do tmy a pod její ochranou pak ustoupit?“ Bylo stěsním pro Němce, že po zbytek dne nebyl proveden žádný obchvat. Prapory 51. divise pokračovaly v opětování čistě frontálních útoků a neucínily ani pokusu osadu obklíčit. Docházející munice německých zbraní byly by učinily tuto akci ne příliš riskantní. Levý prapor 152. brigády zreorgani-

soval 2 roty obsadiv střelecký zákop, ale bylo zřejmé, že zákop posil, osada a les jsou stále ještě obsazeny německými kulomety. V této krizi přijelo nahoru k levé straně praporu několik tanků, ale skoro ihned se objevilo, že jim došel benzin. Tanky však mohly zajistit podporu palbou, svými děly a „Lewis“ kulomety čelnímu útoku. Pod touto přehradou pěchota zaútočila a konečně se jí podařilo dobýt a opevnit asi 300 y. zákopu posil před zámekem. Prapor pak zkoušel ještě dvakrát dostat se do osady, avšak oba útoky selhaly v palbě kulometů za zdí okolo zámku a z domu na východní straně osady. Dosud počasí bylo příznivé útočníkům. Ačkoli byl ošklivý den, přece jen nepršelo. Nyní však po 15.00 hod. spustil se dešť, který vydržel až do pozdního večera. Jakákoli letecká spolupráce byla nemožná. Během této doby tanky D praporu, které přežily útok, se shromáždily u náspu železniční trati mezi Flesquières a Havrincourt. Když doplnily pohonné hmoty, bylo nařízeno sedmi z nich objeti okraj Flesquières a vniknouti do osady. Bylo již pozdě odpoledne, když těchto 7 tanků přijelo naproti východnímu okraji Flesquières. Vjely přímo do osady a pohybovaly se dolů ulicí, aniž byly napadeny nepřítelem. Němci se svými kulomety se ukryli na čas do krytů a nechaly tanky projet mimo, bez palby. Dvěma četám, které měly být těmito tanky podporovány, bylo nařízeno proniknout lesem a dvě další měly vztoupit do osady od severu. První z čtyř nepostoupily vůbec, majíce proti sobě palbu též kulometů z lesíka, druhé dvě vešly do města, když se tanky stáhly zpět. Tyto druhé dvě se potom pokusily umístiti řetěz stráží kolem osady. Jejich síla však nestačila na tento podnik a musely též ustoupit, napadeny palbou, jak z čela tak z boku. Zatím pravý prapor 153 zesílil svoji posici ve střeleckém zákopě, kam byl přinucen ustoupit, umístěním dvou dobytých německých kulometů a též kulometů „Lewis“, sebraných u opuštěných tanků. Hlídka zjistila, že západní okraj vesnice je obsazen pouze několika střelci a kulomety. Plán útoku a obchvatu této části města ve spojení s levým praporem 153. brigády byl opuštěn, když bylo známo, že všeobecný útok na osadu s podporou děl bude podniknut za svtání. Včasnější a méně rozsáhlý projekt by býval byl zdravější. Vyslané hlídky, které se vrátily asi ve 3 hod., hlásily, že terén je prost nepřítelem, až daleko za osadu. Statečná posádka německá šťastně unikla z pasti dřívě, než se zavřela, využivši správného okamžiku

6. 3-4/42
k ústupu. Dne 20. listopadu ztratil německý 27. zál. pluk 27 důstojníků a 983 mužů, 54. něm. div. celkem 2789 mužů včetně zajatců. Ztráty způsobené 51. div. „Highland“ v tento den jsou odhadnuty na 40 důstojníků a 800 mužů. Všichni příslušeli ke 152. a 153. brigádě. 2 tankové prapory, spolupracující s 51. div., měly tak ohromné ztráty, že byly skoro zničeny. U E praporu (152. brig.) bylo 18 tanků zničeno přímými zásahy, z toho 16 na krátkou vzdálenost. Jeden tank se převrátil a 9 tanků bylo zastaveno poruchou motoru. Na konci dne jen 11 tanků se shromáždilo u Grand Ravin. Vzhledem k velikému počtu vyhořelých tanků nemůže být učiněn přesný odhad o spotřebě střeliva. Ztráty na osobách byly 24 mrtvých, 60 raněných, 31 pohřešovaných. U D praporu 153. brig. 10 tanků bylo zničeno přímými zásahy, 2 převráceny, 8 mělo motorickou poruchu, 15 tanků se shromáždilo u Grand Ravin. Spotřeba střeliva: 1351 nábojů pro 6 pdrs dělo, a 93.630 nábojů pěchotního střeliva. Ztráty na osobách: 19 zabítých, 58 raněných, 10 pohřešovaných.

Po obou stranách 51. divise britské jednotky pronikly všemi liniemi, dosáhly konečného cíle a dostaly se někde až do zázemí za posicemi, kde je civilní obyvatelstvo vítalo s úžasem a nadšením. Bohužel na žádné s obou stran se nenašel schopný velitel, který by převzal iniciativu a odpovědnost a řídil všechny dosud boje schopné tanky proti volnému týlu obrany u Flesquières. Vysněný průlom se mohl stát skutečností. Ale nemělo tomu tak býti. Tanky, nemajíce jiného rozkazu, vrátili se na svá shromáždění, aby doplnily zásoby hmot a připravily se na druhý den.

Vážný nezdár u Flesquières byl způsoben špatným odhadem, několika chybami a

částečně nepřízní osudu. Jisté je, že stažení u Flesquières bylo nesprávně odhadnuto, ač náhlé sesílení posádky před útokem nemohlo býti známo britskému velení. Chybou bylo setrvávat v čelném použití tanků proti tak tvrdé obraně, když mohla být napadena z obou boků. Postup tanků přes hřbet v zástupu byl další chybou. Ale přesto vše mohlo býti napraveno jedním myslícím velitelem, který by se nebyl uchýlil jako všichni ostatní k nejvšednějšímu jednání — vyčkávání.

Na sklonku dne, kdy pěchota byla úplně vyčerpána a nebylo čerstvých sil pro příští den, bylo rozhodnuto skončit operace a upravit nové posice. Prvek překvapení zmizel, použití tanků v čele útoku nebylo již více novinkou. Se vši pravděpodobností začaly by příští den nově německé divise přicházet na bojiště a i když by bylo docíleno určitého úspěchu dalším útokem, byla by se III. armáda ocitla v nebezpečně úzkém výběžku, který by byl jen lákal něm. vrchní velení k protiútoky. Průlom nebylo již možno docílit a bylo proto moudřejší útok skončit. Závěrem možno říci, že přes omezený úspěch akce hodina H. u Cambrai dokázala vítězství nové taktiky. Tankový sbor o počtu asi 300-400 tanků a 4.000 osob ukázal, že jeho strojů má být použito v masách. Nahrazující palbu děl, přinášejí opět prvek překvapení do vedení zákopové války. Po celodenním boji prorazily masy tanků ve spolupráci s pěchotou německou obranou a pronikly do hloubky 7.000 yardů, což v bitvě u Ypres téhož roku stálo dva měsíce strašného, vyčerpávajícího boje za nesmírných ztrát.

Nová zbraň docílila svého prvního vítězství a tanky prokázaly svoji útočnou schopnost.

Opravy:

Ve Voj. Roz. II / 2. 1942 v článku „*Bitva o Leningrad*“ opravte:

- na str. 1. v levo v 8. řádce shora místo „generála Kesselringa“ pište „generála Kellera“;
- na str. 1. v pravo v 19. řádce shora místo „Choten“ pište „Cholm“;
- na str. 4. v pravo 13. řádka shora má znít „Protiútoky ruské armády, vedené...“